

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

tott) te-
z infr-
óan kor-
li és ma-
rmékfor-
k áram-
mozgását
s. Ezzel
g társa-

mezőgaz-
rdulása,
ság fejl-
l van a
asági vi-
mérték-
át, álta-
annikai és
bb hozta
déseikhez,
örét, ér-
em utol-
n által-
t is.

gi érte-
ak meg-
t segíti
ma már
egykik, a
n külön-
ségében,
n egyre
azdasági

a- és te-
nt élet-
gyre ke-
e inkább
n jutni-
ek érde-
telepü-
megvál-

al meg-
település
munka-
nkhely
telephe-
pülésben
hlóan —

termelési övezetben koncentrálódhat. Lehetőség nyílik tehát arra, hogy a település lakóövezete fokozatosan a lakás funkcióira koncentrálódjon, és hogy a termelés kellemetlen következményei és mellékhatásai ne bontsák meg nyugalmát, kényelmét és kulturáltságát. A lakóhelyi termelés kedvtelésből végzett tevékenységgé válik.

A lakóövezetben az élet a pihenő nagyüzemi dolgozók életének nyugodt és szabályos ritmusa szerint folyhat, míg a település üzemi övezetében a folyamatos termelés élénksége és ritmusa uralkodik. Ez azonban nem befolyásolja, nem károsítja a lakótelepülés ritmusát és körülményeit.

A mezőgazdasági település így tartalmában, szerkezetében és életmódjában is mindinkább a városhoz válik hasonlatossá, ahol a lakó és települési funkcióknak ez a szétválása már korábban megtörtént.

Ha ehhez a település külső képének, ellátottsági színvonalának, infrastruktúrájának, a lakóház és a lakás fejlődésének kibontakozó irányzatát is hozzávesszük, akkor kirajzolódik előttünk annak az egészséges, kényelmes és kellemes településnek a képe, amelyik városias színvonalával és lehetőségeivel, de ugyanakkor a kisváros nyugalmával

és kényelmével jól beleillik az urbanizáció általános folyamatába és követelményébe, de egyben vonzó ellenképe is a zsúfolt és túltelített nagyvárosnak. Ezek a települések egyéni areculatúák maradhatnak, megőriznek a régiből mindazt, ami szép, ami néprajzi, kultúrtörténeti folyamatosságot is jelenthet, ugyanakkor harmonikusan illeszkedik hozzá a korszerűt, a máit.

Ez természetesen a jövő falujának, a jövő mezőgazdasági településének a már kibontakozó, helyenként máris megtalálható képe.

A vándorgyűlés vitája erőteljesen hangsúlyozta a mezőgazdaság és az élelmiszeripar szerepét és lehetőségeit a területi fejlesztésben és a településhálózat fejlesztésében. Talán nem világosan kimondva, de azt fejezte ki, hogy társadalmunkban a dolgozó rétegek közötti különbségek csökkenése és megszűnése, a város és a falu ellentétének és különbségének erőteljes ki-egyenlítődése tapasztalható.

Hangsúlyozni és tudatosítani kell ezt, mert a tervszerű, a céltudatos gazdasági fejlesztés, a helyes területfejlesztési politika nagymértékben gyorsíthatja kibontakozását.

Kovács Kálmán dr.

RUGALMAS ÜZLETFORMÁK A SZERZŐDÉSES ZÖLDSÉG- ÉS GYÜMÖLCSFORGALMAZÁSBAN

A rugalmas üzletpolitika alkalmazásának egyik lehetősége — a kereskedelem alkalmazkodóképességének megnyilvánulásaként — már az üzletfelek szerződéseinek megkötésekor jelentkezik. A termelészövetkezetek a zöldség és a gyümölcs értékesítésének sokol-

dalúan kidolgozott formáit, általában a korszerűsített MÉK vállalatok komplex szerződéses üzleti ajánlata alapján választhatják meg. Ez azt jelenti, hogy a termelőgazdaság megválaszthatja — kereskedelemtechnikai és személyi felkészültségéhez mérten — a számára leginkább megfelelő forgalmazási változatot. Végeredményben tehát a forgalmazó vállalat a termelőgazdaságok által leszerződött árut számos bonyolítási forma (változat) szerint veheti át és realizálhatja.

AZ ÜZLETI ÉRTÉKESÍTÉS

A következőkben a Bács-Kiskun megyei MEZŐTERMÉK Vállalat által kialakított üzleti gyakorlatból emelek ki öt, a zöldség- és gyümölcsforgalmazásban alkalmazott átvételi értékesítési formát. Ezek:

- a diszpozíció rendszerben történő áruvétel (I. változat);
- a saját számlára történő felvásárlás (II. változat);
- a háztáji és kis tételű áruk felvásárlása a termelőszövetkezetek, Áfész-ek, szakszövetkezetek által (III. változat);
- a termelőgazdaság és a MEZŐTERMÉK együttműködése, illetve kooperációja alapján történő felvásárlás kis tételű és háztáji árunál (IV. változat);
- a termelőgazdaság saját értékesítési csatornáin történő bonyolítás (V. változat).

Természetesen a főbb változatok mellett a termelőgazdaságok részére, igényeiknek megfelelően, bizományosi értékesítést is végez a vállalat. Ennek feltételei megegyeznek az első felvásárlási változattal.

A diszpozíciós rendszerben történő áruvétel (I. változat)

A gazdaság az általa megtermelt zöldséget, gyümölcsöt export esetén vagonba, illetve camionba rakva, bel-földi szállítás esetén rendeltetési helyére szállítva adja át a MEZŐTERMÉK Vállalat által megadott diszpozícióra, vállalva az ezzel járó összes értékesítési konzekvenciát. A vállalat a zavartalan lebonyolítás érdekében az áru előkészítésére szaktanácsot ad, export esetén vagon, camion, növényegységügyi és külkereskedelmi szakembert biztosít az áru átadásához, illetve átvételéhez. Hűtővaggonos szállítás esetén 32 Ft/q áron jéggyárából helyi átvételre jeget ad, ugyanakkor — betéti díjért — az áruforgalom bonyolításához szük-

séges göngyöleget is rendelkezésre bocsátja. Mindezen szolgáltatásokért a vállalat 2—5% jutalékot számol fel, melyet pénzügyi teljesítéskor az átutalandó összegből levonásba helyez. Lehetőség van arra is, hogy a vállalat a szállító gazdaságok részére kijelölje a vevőt, azok árujukat „saját rizikós” formában adják át, és a pénzügyi bonyolítást közvetlenül végezzék. Ez esetben a vállalatot jutalék illeti meg, a számla értéke alapján, mely jutalékot a szállító gazdaság utalja át. Ugyanakkor lehetőség van arra is, hogy a MEZŐTERMÉK Vállalat a diszpozíciójára így elszállított áru ellenértékét — a szállító által átadott igazoló okmányok alapján — számlázza a vevőnek, a szállító gazdaságnak pedig átutalja. Mivel ebben az esetben a vállalat a pénzügyi bonyolításban is részt vesz, vállalva a vevő nemteljesítésének vagy késő teljesítésének kockázatát, cikkektől függően 14—45 fillér/kg jutalékot számol fel. Ez esetben a jutalékkal csökkentett összeget utalja át. E diszpozíciós bonyolítási formáknak igen sok előnyük van, ezért célszerű, ha a termelőgazdaságok — a megállapodás megkötésekor — melyrehatóan tanulmányozzák a megkötendő szerződést. A termelőgazdaságoknak előnyös, ha bevételük növelése érdekében lehetőleg minél nagyobb mértékben vállalatnak önálló rakodást és a vevő telepére történő szállítást.

A közös vállalat tagságának anyagi érdekelttségét itt látom leginkább érvényre jutni. Ezért a bonyolítási forma kiterjesztése érdekében szakmai és gyakorlati támogatást adunk a termelőgazdaságoknak. Az itt ismertetett bonyolítási forma felel meg legjobban a termelőgazdaságok érdekeinek, hiszen a magasabb ár és bevétel így érhető el a legbiztosabban.

A saját számlára történő felvásárlás (II. változat)

E módszerrel a vállalat a gazdaságok által megtermelt árut a minden-

kori li
termé
vagy
Szabv
fruct
áru v
vásár
A szá
betéti
ben a
melög
kel sz
ján a
elérő
gét,
utólap
mind
mazz
gyöle
10 m
saság

A házt
termel
felvás

Mé
egyér
termé
termé
felvá
sági
közö
Amer
ral, g
képz
álló f
így f
hely
eléri
besz
vállal
azok
gond
lésér
kor
A vá
aszer
az é
TER
tett

zésre bo-
sokért a
imol fel,
az átuta-
lyez. Le-
vállalat a
ijelölje a
"rizikós"
zügyi bo-
zések. Ez
illeti meg-
jutalékot
Ugyan-
hogy a
diszpozí-
enértékét
azoló ok-
a vevő-
pedig át-
a váll-
n is részt
esítésének
ekázását,
r/kg juta-
a jutalék-
lja át. E
knak igen
erű, ha a
állapodás
an tanul-
szerződést.
nyós, ha
lehető-
en vállal-
vő telep-
hik anyagi
nkább ér-
ási forma
ai és gya-
termelő-
tetett bo-
rjobban a
k, hiszen
így érhető
(II. változat)
gazdasá-
minden-

kori limitáron veszi át, figyelembe véve természetesen a szerződésben rögzített vagy kikötött védőárakat, a Magyar Szabvány előírásait, illetve a Hungarofruit által előírt áru-előkészítést. Az áru vagy helyben, vagy a vállalat felvásárlótelepein kerül átadás-átvételre. A szállításokhoz szükséges göngyöleget betéti díj térítése mellett minden esetben a vállalat adja. Amennyiben a termelőgazdaságok saját fuvarszközükkel szállítják az árut, előjelentésük alapján a vállalat az egy kocsirakományt elérő áru beszállításának fuvarköltségét, a VOLÁN-díjszabások szerint, utólag elszámolja. Az áru átvételénél a mindennapi felvásárlási árakat alkalmazza és az áru ellenértékét — a göngyöleg betéti díjának levonásával — 10 munkanapon belül utalja át a gazdaságok részére.

A háztáji és kis tételű áruk Árész, szakszövetkezet, termelőszövetkezet által történő felvásárlása (III. változat)

Mód és lehetőség van arra, hogy az egyéni és részes termelők áruinak és a termelőszövetkezeti tagok által megtermelt háztáji áruk felvásárlását — a felvásárlás meggyorsítása és a gazdasági eredmény elérése céljából — a közös vállalat tagjai önállóan végezzék. Amennyiben ehhez telephellyel, raktárral, göngyöleggel, pénzeszközzel és szakképzett áruátvevővel rendelkeznek, önálló felvásárlást is jogosultak végezni. Az így felvásárolt árukat a vállalat vagy a helyszínen, vagy ha az árumennyiség eléri az egy kocsirakományt, a telepeire beszállítva veszi át. A felvásárlásnál a vállalat előírásainak kell eleget tenni, azokat kell betartani, és az elszállításig gondoskodni kell az áru megfelelő kezeléséről. Az áru átvételi ára a mindenkor érvényben levő felvásárlási ár. A vállalat a felvásárlás elvégzéséért — aszerint, hogy a saját telepen történik-e az áruátadás, vagy pedig a MEZŐTERMÉK telepein — megkülönböztetett jutalékot számol el, illetve fizet a

felvásárlást végző szocialista szektor részére, cikkektől függően kg-onként 4 fillértől 70 fillérig.

A termelőgazdaság és a MEZŐTERMÉK együttműködése, illetve kooperációja alapján történő felvásárlás kis tételű és háztáji árunál (IV. változat)

Amennyiben a termelőgazdaságok azt igénylik, hogy az egyéni termelők-től és termelőszövetkezeti tagjaiktól a MEZŐTERMÉK közös üzemelésű felvásárlótelepen vegye át az árut, akkor a vállalat szakképzett áruátvevőt és göngyöleget ad. Ez esetben a felvásárláshoz szükséges telephelyet, raktárt, fizikai dolgozót a termelőgazdaság biztosítja. A felvásárlást a MEZŐTERMÉK átvevője végzi, és az áru ellenértékét a mindenkor felvásárlási áron fizeti ki a termelőknek. Az áru elszállításáról a MEZŐTERMÉK Vállalat gondoskodik. A vállalat a termelőgazdaságok részére, az így felvásárolt áruk után, cikkektől függően 10—35 fillér/kg jutalékot térít. A közös vállalat lehetőséget nyújt a termelőknek arra is, hogy ütemezés szerint, a vállalat üzemeltetésében működő bolthálózatba szállítsák közvetlenül a Magyar Szabványnak megfelelő áruikat. Ez esetben a vállalat a mindenkor fogyasztói ár 15—18%-kal csökkentett összegét utalja át a szállítónak.

A termelőgazdaság saját értékesítési csatornáin történő bonyolítás (V. változat)

A Szövetkezeti Közös Vállalat, mint kitűnik, négy főbb üzletformában kívánja átvenni a gazdaságok által megtermelt árufeléseket. Ugyanakkor azonban, mint közismert, a gazdaságoknak önálló kereskedelmi partnerköre is kialakult, melyhez közvetlenül szállítják az árut, és ezt összefogó jelzővel nevezhetjük egyéb értékesítési csatornáknak is. A vállalat lehetőséget kínál arra, hogy e csatornákon is a vállalat által biztosított göngyölegben bonyolítsák le a forgalmat. Ehhez ter-

mésztesen a szállítandó mennyiség rögzítése szükséges, hogy a vállalat a zavartalan göngyölegellátásra felkészülhessen. Mivel a göngyölegellátás a vállalatnak költségeket okoz, ezen költségek minimális fedezetére 1%-os szolgáltatási jutalék térítését számolja fel.

AZ ÜZLETFORMÁK SZEREPE A ZÖLDSÉG- ÉS GYÜMÖLCSFORGALMAZÁSBAN

A MEZŐTERMÉK Vállalat 1972. és 1973. évi zöldség- és gyümölcsforgalmát aszerint vizsgáltuk, hogy a forgalom mekkora hányadát, melyik üzletformában bonyolította a vállalat (1. és 2. táblázat).

Az 1. és 2. táblázat szerint a szerződéses fegyelem mértékét tükröző százalékok igen pozitív képet adnak a Szövetkezeti Közös Vállalat és a termelőgazdaságok egymás közötti kapcsolatairól. Annak ellenére, hogy a szerződések teljesítésének mértékét cikkbontásban nem mutattuk ki, mégis azt lehet mondani, hogy a 95% feletti összteljesítés a zöldség- és gyümölcs-

forgalmazás vertikumában együttműködő felek esetében jó kezdeti lépésnek minősíthető.

Az üzletformák közül — bár a forgalom zöme még a II-es változat szerint bonyolódik — a komplex változatok már utat törnek maguknak. A szövetkezeti gazdaságok technikai felkészültsége — a zöldség és gyümölcs nagy- és kiskereskedelmi tevékenységének végzésére — egy adott színvonalon áll. Ezért önálló szövetkezeti forgalmazási tevékenység kibontakozását két év adatai alapján nem volna helyes mélyrehatóan értékelni.

A zöldség- és gyümölcsforgalmazás gyakorlatában megvalósított rugalmasság — melyet az 1972-es és 1973-as gazdasági években forgalmazott mennyiségek alakulása bizonyít — a vártnál is jelentősebb eredményeket hozott.

A III. számú üzletformában szállító gazdaságok csak kisebb mértékben termelőgazdaságok (szakszövetkezetek), zömmel Áfész-ek. Mint azt az 1. és 2. táblázatból is ki lehetett olvasni, különösen a burgonya és zöldség ese-

1. táblázat

A MEZŐTERMÉK VÁLLALAT 1972. ÉS 1973. ÉVI SZERZŐDÉSES ZÖLDSÉGFORGALMA ÜZLETFORMÁK SZERINT*

Üzletformák	A forgalmazott burgonya és zöldség mennyisége					
	az 1972-ben kötött szerződések, szerint, vagon	1972-ben ténylegesen		az 1973-ban kötött szerződések szerint, vagon	1973-ban ténylegesen	
		vagon	a szerződött mennyiség %-ában		vagon	a szerződött mennyiség %-ában
I.	—	—	—	—	—	—
II.	5350	5420	101,3	3200	3530	110,3
III.	1820	2390	131,3	2000	2010	100,5
IV.	1580	1610	101,9	1300	1572	120,9
V.	179,5	54	30,0	200	292	146,0
Együtt	8929,5	8474	94,9	6700	7404	110,5

* Forrás: MEZŐTERMÉK Vállalat Áruforgalmi Főosztály, Kecskemét.

2. táblázat

A MEZŐTERMÉK VÁLLALAT 1972. ÉS 1973. ÉVI SZERZŐDÉSES GYÜMÖLCSFORGALMA ÜZLETFORMÁK SZERINT*

Üzletformák	A forgalmazott gyümölcs mennyisége					
	az 1972-ben kötött szerződések szerint, vagon	1972-ben ténylegesen		az 1973-ban kötött szerződések szerint, vagon	1973-ban ténylegesen	
		vagon	a szerződött mennyiség %-ában		vagon	a szerződött mennyiség %-ában
I.	—	—	—	—	—	—
II.	4321	4331	102,0	3500	3800	108,5
III.	680	510	75,0	900	960	106,6
IV.	320	310	96,9	1000	800	80,0
V.	1,7	0,3	17,6	100	83	83,0
Együtt	5322,7	5151,3	96,8	5500	5643	102,6

* Forrás: MEZŐTERMÉK Vállalat Áruforgalmi Főosztály, Kecskemét.

tében jelentős ennél az üzletformánál a túlteljesítés aránya (131,3%). Ugyanakkor a gyümölcsforgalmazás e formájánál a teljesítési % 100 alatt maradt. Ez azt is jelenti, hogy — főképpen a kurrensebb, keresettebb cikktípusok esetében — a szerződéses fegyelem betartása érdekében a partnerek egymás közötti forgalmában számos javítani való van.

A termelőszövetkezetek és a Bács-Kiskun megyei MEZŐTERMÉK Vállalat zöldség- és gyümölcsforgalmazási szerződéses rendszerének 1972. és 1973. évi tanulságai alapján bátran merem ajánlani a cikkben leírt és meg is valószínűsített rugalmas üzleti gyakorlatot.

Laczkó Tibor dr.

A TISZAVÖLGY VÍZGAZDALKODÁSI RENDSZERE

A termelőerők legnagyobb tartalékai a Tiszavölgy déli részén vannak, ahol jelenleg — az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt — a víz a minimális mértékben rendelkezésre álló termelési tényező. A fejlődés szempontjából létfontosságú vízkészletek növelésének jelentőségére utal az a körülmény, hogy az ország vízszükségletének zöme, mintegy 75%-a a Tiszavölgy-

ben jelentkezik, a térség hasznosítható vízkészlete azonban mindössze 20%-a az ország felszíni vízkészletének.

A Tiszavölgy — korábbi elmaradottságát fokozatosan felszámolva — az ország lendületesen, sokoldalúan fejlődő térsége lett. Itt él hazánk lakosságának 40%-a és ide összpontosul az ország nemzeti vagyonának 42%-a. Ez a terület adja a mezőgazdasági termelés több, mint felét, s míg korábban nem volt ipara, ma már a területekről származik az ország ipari termelésének 30%-a. E térség gazdasági fejlesztési üteme a IV. öt éves